

Posudek disertační práce:

Jiří Flaišman:

„L. P. 1920“ (Nástup nejmladší básnické generace na počátku 20. let 20. století)

Předložená práce se zaměřuje na literární děje v počátcích samostatného Československa, především na poezii autorů vstupujících do literatury knižními prvotinami v letech 1919–20. Vychází přitom z vědomí proměňujícího se obrazu tohoto období v české literární historiografii a v jejích dosavadních syntézách, a to v závislosti těchto proměn jednak na motivacích ideologických, jednak na imperativech postižení tzv. vývoje, tj. ve znamení nastupujících "dominantních" směrů. S oporou v bezpečné a rozsáhlé znalosti dobového materiálu naproti tomu Jiří Flaišman nabízí pohled, který usiluje o postižení dynamiky pojednaného období, mnohosti, proměnlivosti i rozpornosti jevů, o zachování spojnic k tomu, co předcházelo a co následovalo, předpokladů a důsledků, o nepředsuděčné zachycení protiváhy individuality a kolektivu, skupinovosti, osobitosti a ideovosti, řádu tvorby a řádu společnosti.

Po úvodním časovém a pojmovém vymezení a pracovním rozčlenění dobové – resumující i anticipující – básnické produkce ("tzv. první vlny nastupující generace") autor vymezuje základní rysy shromážděného materiálu v několika kapitolkách, v nichž se jako klíčové ukazují fenomény a pojmy kontext (vstup do situace), lyrický subjekt, tendence (resp. tendenčnost), emancipace, proměny básnického jazyka, dobová interpretace (očekávání jako výraz možnosti rozumění) i diskuse. Místo nalézání dominantních charakteristik je tu zdůrazněna potencialita a otevřenost z hlediska poetiky i z hlediska okolností literárního života.

Monografické kapitoly jsou pak věnovány knihám veršů osmi spisovatelů: Miloše Jírka, Františka Němce, Ivana Suka, Dalibora Chalupy, Bohuše Stejskala, Jana Čarka, Ladislava Vladyky a Jaroslava Pokorného. S cílem: "zachytit některé významné společné rysy v jejich lyrické tvorbě, současně však postihnout s důrazem na námi vymezené období též vývoj individuálních poetik sledovaných autorů" (s. 151). Literárněhistorická analýza je soustředěna na motivy, témata, verš, kompozici, určující postoje a zejména na pojetí básnické osobnosti a osobitosti v rozmanitém napětí mezi jistotou převzetí a nejistotou vlastní situace i přijetí. Zároveň je představena jistá typologie přístupů a postupů, vedle

–ismů i předmětnosti a meditativnosti, kreativity a epigonství, zařaditelnosti i mimoběžnosti apod.

Závěrem autor dochází k otázkám po možnostech pojetí tohoto období a materiálu, ale i k vymezení příznačných rysů spojujících tuto různorodou tvorbu – "tendence k projektování budoucnosti, potřeba nabídnout vizi nového světa", přičemž "se poezie otevírá manifestaci politických idejí se zřetelným akcentem na sociální spravedlnost". Dále konstatuje "napětí mezi tendenční poezií a lyrikou" stranící se "služebné role". Nejen pro kritiku je pak příznačné "vědomí potřeby řádu v tvorbě". V analyzované poezii jde o hledání nových cest, zároveň podložené vyrovnáváním se s inspiracemi předchozích období. Zdůrazněna je v závěru "anticipační role tvorby začínajících autorů z let 1919–1920, která ve své pluralitě a počáteční velmi slabé dominanci některých tendencí vytváří předpoklady pro budoucí rozvrstvení generace"(s. 155).

Velmi cenné je soustavné i (dialogicky) kritické sledování dobové recepcce tematizovaných sbírek, ale i dalších jevů dobového dění (např. časopisecké příspěvky a předpodoby, souvislosti s dalšími autory a knihami veršů). Práce tak nabývá širšího dosahu a charakteru "horizontálního řezu" nerozsáhlým historickým obdobím, který lze vnímat mj. v souvislosti s nejnovějšími (metodologicky alternativními) přístupy k české literatuře 20. století, např. s právě vycházejícími *Dějiny nové moderny*.

Z produkce autor vybírá texty a přístupy, na nichž lze ukázat rozrůzněnost situace a úspěšně polemizovat s pojetím tohoto období jako – hlavně – přípravy a zrodu proletářské literatury a poetismu. Zároveň jaksi mimochodem klade otázku po hodnocení, po vztahu tzv. centra a okraje, obrací pozornost k autorům spíše "opomíjeným", upozorňuje na zapomenuté role a funkce jejich veršů. V tomto ohledu nejde tak o "doplňující studii pro budoucí syntetické zpracování tohoto období", "skromné doplnění" třídicích "literárněhistorických konstruktů", "latentní otázky", jako spíše o otázky zřetelně (byť často implicitně) a naléhavě položené, o přípravnou a přínosnou práci pro jiné – možné – zpracování tohoto období. Nejde o "korekce", nýbrž o nové čtení jako možnost porovnávání a hlavně poznávání.

V hledání vztahů a spojnic a se snahou o širší a mnohost obrazu autor osvědčuje schopnost pozorné a pečlivé evidence. Pozornost věnuje i institucionálnímu a skupinovému zakotvení tvorby a přijetí jednotlivých básníků a jejich knih, které zvrstvuje jeho výklad, vyhýbající se zjednodušujícím zařazováním (k nimž často dospívají literárněhistorická

kompendia). Postižení vztahu autorů a "ohnisek" dění, a to jak vnějších (instituce v širším slova smyslu), tak vnitřních (básnické vzory a výzvy, od Hlaváčka přes Šrámka a Neumanna k Wolkrovi a Horovi), umožňuje skládat mnohostranný, celistvý a reprezentativní obraz.

V této souvislosti se opakovaně projevuje představa dobového "silového" pole vlivů, nabývající ovšem leckdy spíše podoby jakési – do určité míry psychologizující – varianty teorie "úkolů" (již lze vnímat též v jistém rozporu vůči proklamované otevřenosti), projevující se výrazy typu "vypořádání se s dědictvím minulosti", "úloha" a vyrovnání se s ní, "připravit prostor" a "dopracovat výboje" a "podněty", jsou kladeny "nároky", jimž se autor snaží "vyhovět" (čehož je, nebo není schopen, chce, nebo nechce), "nedostatky tvůrčího talentu", zveřejnění jako "projev autorova zoufalství" atp. Namnoze jde ovšem o formulační problém (obecně lze konstatovat, že by textu prospělo "redakční" přehlédnutí, taktéž bibliografie, kde vzhledem k zaměření práce není nejšťastnější uvádění odkazů na pozdější vydání některých textů bez uvedení původního otištění podobně jako málo průhledné odkazy – bohužel právě v případech dobových diskusí – např. na soubor Avantgarda známá a neznámá). Náznaky jisté vnějškovosti i popisnosti ("literárního provozu") se naštěstí v samotných a podrobných analýzách – takříkajíc v dotyku s materiálem – nenaplnují. Nicméně pro diskusi nad předloženou prací se nabízí otázka, o jakých metodologických inspiracích a nástrojích by bylo možné uvažovat ve směřování k určitému nadhledu v nalézání charakteristik dobové situace a jejích proměn, např. charakteru její polemičnosti.

Disertační práce Jiřího Flaišmana je zpracována pečlivě, je podnětná a přínosná a splňuje vytčený cíl. *Doporučuji ji proto k obhajobě.*

PaedDr. Luboš Merhaut, CSc.

V Praze 1. června 2010